

## **Årets spökskrivare: ChatGPT – försök till vilseledning vid examination**

*Rasmus Carlsson, Högskolan Kristianstad,  
student inom Beteendevetenskapligt program*

Under 2023 uppenbarades en ny sorts fusk vid landets lärosäten. Tidigare språksvaga studenter presenterade plötsligt korrekt formulerade meningar. Vid en noggrannare genomläsning visade sig texterna dock vara fabricerade, och det stod snart klart att lärarkåren fått sin första närkontakt med ChatGPT, det omtalade verktyget för generativ artificiell intelligens.<sup>1</sup>

Vari består då fusket? Det är inte plagiat, eftersom AI-tjänsterna utgör en sorts maskinell spökskrivning – med nygenererade formuleringar varje gång. Därför upptäckts de inte heller i gängse plagiatkontroller, vilket Linnéuniversitetet tidigt varnade om (Svensson, 2022).

Typiskt för AI-genererade texter är att de kan säga mycket utan att egentligen säga någonting alls. Ett sakligare utlåtande ges av Joakim Sigvardson, studierektor vid institutionen för ämnesdidaktik vid Stockholms universitet (2023b), som i ett disciplinärende jämförde med studentens tidigare, underkända studieprestationer: ”Misstanken om fusk vilar på att uppsatsen i den tredje examinationen är så annorlunda [...] De språkliga skillnaderna är syntaktiska, fraseologiska och

---

<sup>1</sup> Det amerikanska företaget OpenAI lanserade i november 2022 webbtjänsten ChatGPT, en chattbot för generativ artificiell intelligens (AI) som kan ge relativt träffsäkra svar även på komplexa frågor (OpenAI, 2022). Det finns en uppsjö av tjänster för generativ AI, men ChatGPT är den för allmänheten mest kända. Se t.ex. Fruhlinger (2023) för en introduktion till tekniken.

lexikala.” Mer förslagna fuskare lägger in fingerade referenser, med påhittade sidnummer. Men läraren som kan sitt ämne – och sin kurslitteratur – behöver knappast ha disputerat i moderna språk för att upptäcka fusket.

För att reda ut begreppen begärde jag hösten 2023 handlingar i AI-relaterade disciplinärenden; urvalet begränsades till de tre lärosäten jag studerat vid under året – Högskolan Kristianstad (HKR) och Högskolan i Gävle (HIG) samt Stockholms universitet (SU). Därtill granskade jag särskilt ett ärende från Göteborgs universitet (GU) som kommit att bli prejudicerande. Per den 1 november hade SU, enligt handläggare på rektors kansli, avslutat 13 disciplinärenden gällande AI-fusk (M. Hedman, personlig kommunikation, 10 november, 2023). Samtliga ledde till påföljd i form av varning eller avstängning. Disciplinnämnden vid SU tar fasta på högskoleförordningens (SFS 1993:100, 10 kap. 1 §) skrivning om att studenterna ”med otillåtna hjälpmedel *eller på annat sätt* [min kursivering] försöker vilseleda vid prov eller när en studieprestation annars ska bedömas”. Även Uppsala universitet åberopade formuleringen om försök till vilseledning, när de i landets första disciplinärende om AI-fusk fällde en student som hade låtit ChatGPT spökskriva en inlämningstext (Hellerstedt, 2023).

HKR resonerar annorlunda i sina två disciplinärenden om AI-fusk. I det ena ärendet avstängdes en student i fyra veckor för att ha använt ChatGPT som ett *otillåtet hjälpmedel* (Högskolan Kristianstad, 2023a). I det andra friades en student med hänvisning till att tentamensinstruktionen inte tillräckligt tydligt angav att AI-verktyg inte var tillåtna (Högskolan Kristianstad, 2023b).

Även HIG bygger sitt resonemang på AI-verktygens roll som eventuellt otillåtna hjälpmedel. Rektor avskrev deras enda disciplinärende om AI-fusk redan i disciplinnämndens beredningsutskott (Högskolan i Gävle, 2023b). Hänvisning gavs till Kammarrätten i Göteborg (dom 2023-07-14 i mål nr 4285–23), som hade friat en student vid GU för att ha fabricerat texter med ChatGPT, samt till att tentamensinstruktionerna skulle ha varit otydliga i fråga om AI-verktygets tillåtlighet.

När jag i en telefonintervju ber rektor Ylva Fältholm på HIG förklara handläggningen säger hon att högskolan inte har något generellt förbud mot AI och menar att om det inte finns något uttryckligt förbud är det tillåtet (personlig kommunikation, 27 november, 2023). På min fråga om det också är tillåtet att anlita spökskrivare, vilket inte heller uttryckligen förbjuds i högskolans regler (Högskolan i Gävle, 2023a), medger Fältholm att så förvisso inte är fallet. I ett uppföljande mejl hävdar hon dock att det inte går att jämföra ChatGPT med spökskrivare (personlig kommunikation, 28 november, 2023). Min tolkning av besluten i SU:s disciplinnämnd är emellertid att en sådan jämförelse är fullt möjlig. När jag frågar universitetsjuristen vid SU, Dennis Jutterström, om hans syn på AI-fusk jämför han med att konsultera en "låtsaskompis" (personlig kommunikation, 20 november, 2023). SU-nämndens lagtolkning är pragmatisk och relevant oavsett *hur* vilseledningen har skett. Att både HIG och HKR hänvisar till det förutnämnda Göteborgsmålet kan jag inte förstå som annat än juridiska feltolkningar. I det ärendet var det nämligen inte de AI-skrivna textstyckena som skulle examineras, utan studentens analys av desamma, och rättsfallet är därför inte tillämpligt på studenter som producerar texter med AI och lämnar in dem i *försök att vilseleda*. Göteborgs universitet (2023) är för övrigt mycket tydliga i sin vägledning till studenterna: det är den individuella prestationen som ska bedömas, och AI-genererat innehåll får därför inte presenteras som studenternas eget.

Min bedömning efter att ha granskat ett tjugotal disciplinärenden och rättsfall är att HIG- och HKR-ärendena skulle ha föranlett disciplinåtgärd om de handlagts i SU:s eller GU:s disciplinnämnd. Nu råder dock en situation där flera lärosäten tycks ha fastnat i frågan om AI-verktygens tillåtlighet som hjälpmedel. Bättre då att se inlämning av texter författade av andra entiteter – verkliga eller virtuella – än studenterna själva som ett *uppsåtligt försök till vilseledning* i lagens mening.

Lektor Lovisa Näslund vid företagsekonomiska institutionen på SU slår huvudet på spiken när hon i en disciplinanmälan resonerar om varför det naturligtvis inte går för sig att lämna in en AI-genererad text som sin egen:

Vad gäller studenternas förklaring att de tolkat det som att det var tillåtet att låta en AI-robot skriva frågorna åt en, så har studenterna visserligen inte explicit informeras[sic!] om att de måste skriva svaren själv istället för att låta en spökskrivare (mänsklig eller digital) skriva svaren för deras räkning, men de bör känna till att man förväntas svara på tentan själv, inte låta någon annan göra det och sedan lämna in annans text i sitt eget namn. (Stockholms universitet, 2023a)

Visst bör alla studenter begripa att det är deras egen studieprestation som ska examineras, inte deras låtsaskompis, men ändå anser bara 62 procent av studenterna att det är fusk att låta en chattbot skriva deras inlämningsuppgifter (Malmström m.fl., 2023). Lagen ger dock otvetydigt stöd för att beivra fusket. Disciplinnämnderna bör fortsättningsvis ta fasta på det vilseledande målet, inte det oförbjudna medlet. Annars lär fusket öka explosionsartat efterhand som nya verktyg tillkommer. Det är i längden ohållbart och hotar den examinatorska rättssäkerheten.

## Referenser

Fruhlinger, J. (13 april 2023). *Vad är generativ AI? Så fungerar tekniken bakom Chat GPT*. Computer Sweden.  
<https://computersweden.idg.se/2.2683/1.777756/generativ-ai>

Göteborgs universitet. (8 januari 2024). *Vägledning vid användning av generativ AI i studierna*.  
<https://studentportal.gu.se/service-och-stod/akademiskt-sprak-och-studiestrategier/vagledning-vid-anvandning-av-generativ-ai-i-studierna>.

Hellerstedt, L. (10 februari 2023). Student i Uppsala varnas efter fusk med ChatGPT. *Universitetsläraren*. <https://universitetslararen.se/2023/02/10/student-i-uppsala-varnas-efter-fusk-med-chatgpt/>

Högskolan i Gävle. (5 maj 2023a). *Fusk och disciplinären*.  
<https://www.hig.se/Ext/Sv/Student/Regler-rattigheter-och-studentinflytande/Studenters-rattigheter-och-ansvar/Fusk-och-disciplinarenden.html>

Högskolan i Gävle. (29 augusti 2023b). *Protokollsutdrag: Misstänkt fusk vid hemtentamen i kursen Religion för ämneslärare (31–60) som ges vid Akademin för utbildning och ekonomi (AUE)*. Dnr: HIG-STUD 2023/525.

Högskolan Kristianstad. (13 juni 2023a). *Anmälan om misstänkt försök till vilseledande i kurs ITD23E "Infrastrukturella server-system II"*. Dnr: U2023-29-703 (2023-06-13).

Högskolan Kristianstad. (19 oktober 2023b). *Anmälan om misstänkt försök till vilseledande i kurs FE1002 "Marknadsföring och Organisering"*. Dnr: U2023-29-1569 (2023-10-19).

Kammarrätten i Göteborg dom 2023-07-14 i mål nr 4285–23.

Malmström, H., Stöhr, C., & Ou, W. (2023). *Chatbotar och annan AI för lärande: En undersökning om användning och åsikter bland universitetsstudenter i Sverige* (Chalmers Studies in Communication and Learning in Higher Education, 2023:1). Chalmers tekniska högskola. <https://doi.org/10.17196/CLS.CSCLHE/2023/01>

OpenAI. (30 november 2022). *Introducing ChatGPT*. <https://openai.com/blog/chatgpt>

SFS 1993:100, Högskoleförordning. <https://www.riksdagen.se/sv/dokument-och-lagar/dokument/svensk-forfattningssamling/hogskoleforordning-1993100-sfs-1993-100/>

Stockholms universitet. (2023a). *Protokoll nr. 134/2023 fört vid digitalt sammanträde via Zoom med Stockholms universitets disciplinnämnd 2023-06-20*. Dnr: SU FV-1225-23 (2023-06-20).

Stockholms universitet. (2023b). *Protokoll nr. 196/2023 fört vid digitalt sammanträde via Zoom med Stockholms universitets disciplinnämnd 2023-09-19*. Dnr: SU FV-2652-23 (2023-09-19).

Svensson, D. (14 december 2022). *Nytt AI-verktyg ändrar förutsättningarna för studier och examination*. Linnéuniversitetet.  
<https://lnu.se/mot-linneuniversitetet/aktuellt/nyheter/2022/nytt-ai-verktyg-paverkar-studier-och-examinationer/>